

שלח - קרח

פרשת 'שלח לך' מתחיל בפעולת עשייה של משה רבינו איש השלום והטוב, לעומת פרשת 'ויקח קרח' שמתחיל בפעולת המחלוקת של איש המדון קורח.

זה כל ההבדל, משה רבינו חושב על נתינה לאחר, 'שלח לך', בחינת 'שלח לחמך' לעומת קורח שכל מחשבתו זה איך לקחת 'ויקח קרח', כלשון הזוהר שאומר שלא נהיה ככלב שצועק 'הב הב'.

בקריאת שני וחמישי של קרח זה בולט מאוד בתחילת הקריאה של שלושת העליות.

ויקח קרח זו העליה של הכהן, הוא ביקש את הכהונה. **וישמע משה** זו העליה של הלוי, משה הלוי מטה אוזן ושומע. **ויאמר משה** זה העליה של ישראל, כי המסר של משה היה גם לדתן ואבירם שהם משבט ראובן וכן לכל ישראל שלא יתחברו למחלוקת.

כלי מחזיק ברכה

בסוף מסכת עוקצין שהיא המשנה המסיימת את ששה סדרי משנה, שנינו: 'א"ר יהושע בן חלפתא לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה אלא השלום'.

בגמ' ברכות איתא: 'במערבא, כי נסיב איניש איתתא, אמרי ליה (תרגום: בארץ ישראל, כאשר איש נשא אשה, שאלו אותו): מצא או מוצא? מצא שנאמר 'מצא אשה מצא טוב', מוצא שנאמר 'מוצא אני מר ממות את האשה'.

הגאון מוילנא מסביר את ההבדל בלשון, ש'מצא טוב' הוא לשון עבר, לעומת 'מוצא אני מר ממות' הוא לשון הווה.

כאשר הולך טוב בחיים והכל מתנהל למישרים, יש בריאות ופרנסה וכו', מתרגלים לזה מהר מאוד ולכן זה נאמר בלשון עבר: 'מצא טוב', משא"כ כאשר יש בעיות ומתמודדים עם קשיים, קשה להתרגל לצרות וכל הזמן מתלוננים, לכן במקרה האחר נאמר בלשון הווה: 'מוצא אני מר ממות' כי כל הזמן חווים את הקושי וזה לא מרפה.

אמר הר' י"מ פריינד, כי זה נרמז במאמר חז"ל זה דלעיל: 'לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה אלא השלום'.

ואסביר הדברים כיד ה' הטובה עלי, אצל הקב"ה זה לא ענין של עבר, אלא לשון הווה, לא מצא אלא מוצא, כלומר, כאשר יש מחלוקת, כל רגע של ריב ומדון גורם נזק וכמובן העונש בעקבותיו, אולם כאשר יש שלום, לכאורה, זה מצב סטטי ויהיה שכר חד פעמי על עצם השלום ותו לא, ועל זה אמרו חז"ל 'לא מצא הקב"ה', זה לא שכר חד פעמי, אלא בחינת 'מוצא' שעל כל רגע ורגע שאדם חוסם פיו ואינו עושה מחלוקת יקבל שכר הרבה מידו הרחבה, שהרי מידה טובה מרובה פי חמש מאות.

להגיד בבוקר חסדך

יש להסמין לזה הסלאנימ'ער ווארט, שפירשו הפסוק: 'להגיד בבוקר חסדך' היינו, כאשר טוב לו לאדם והכל מאיר לו כבוקר, קל לשבח את השי"ת על החסדים, אך כאשר יש

צרות וחושך כלילה, גם אז עלינו להאמין כי גם זו לטובה, וזהו 'ואמונתך בלילות'.

ונשאלת השאלה: למה נשתנה הלשון ביניהם, ש'בבוקר' כתוב בלשון יחיד ולא כתיב בבקרים, ו'בלילות' כן נאמר בלשון רבים?

והתירוץ ע"פ דברי הגר"א ז"ל דלעיל, שעל קשיים וצרות מתלוננים כל הזמן, אך על הטוב מתרגלים מהר ולכן שוכחים להודות.

כך גם בענייננו: 'להגיד בבוקר חסדך' נאמר בלשון יחיד כי מתרגלים לזה מהר ומודים רק בוקר אחד, אך כאשר יש קשיים, בחינת לילה, אזי 'ואמונתך בלילות' כל פעם צריך להתחזק מחדש ולשנן דברי אמונה, כי זה לוחץ כל הזמן.

הוסיף לזה הרב מאיר צוויבל שליט"א לגבי 'מוצא', ואני הרחבתי מאמרו גם על 'בלילות'.

שלעתיד לבוא כשנזכה לגאולה ושיבת ציון לא יהיה עוד מלחמה ומחלוקת ועינינו תפקחנה לראות את חסדיו ונודה גם על הטוב שוב ושוב וההודיה והאמונה תשתלבנה, כי אז נראה בטוב ה' גם על העבר, שהכל באמת היה לטובה ובאמת היה לנו להודות גם על מה שנראה בעינינו לא טוב ואז גם אצלנו יהיה תמיד בחינה של 'מוצא' ובוקר ו'לילות' יהיו דומים זה לזה, ועל זה נאמר כי 'בשוב ה' את שיבת ציון, היינו כחולמים' היינו, ניקוד 'חולם' על 'מצא' שיהפך למוצא וניקוד חולם על 'בלילות' ולא לילה אחד, שנודה על הכל, בראותנו שהכל טוב.

לעת ערב יהיה אור

לפי האמור לעיל, יתפרש הפסוק הנסוב על עת הגאולה 'והיה לעת ערב יהיה אור', שמה שבכל שנות הגלות היה נראה לנו כערב וחשיכה, יהפוך להיות אור, כאשר נזכה לראות שהכל היה טוב בבחינת אור ובוקר.

מסכת עוקצין

מימרא זו של ברכת השלום, היא סיום מסכת עוקצין.

יש בזה רמז בסוף מסכת עוקצין דוקא, כלומר, המניעה של שלום היא כאשר בני אדם עוקצין זה את זה, אם זה באמירה שנונה פוגעת או עקיצה מעשית של פעולה שאינה הוגנת וכדומה, והרוצה להרבות שלום יעשה סוף לעוקצין שלו והכל על מקומו יבוא בשלום.

ברכות שמונה עשרה

תפילת שמונה עשרה מתחילה בשלושת הברכות הראשונות שהם כנגד שלושת האבות כדלהלן.

הברכה הראשונה היא 'מגן אברהם', כנגד אברהם אבינו. הברכה השניה היא 'גבורות' כנגד יצחק אבינו, מידת גבורה. הברכה השלישית היא כנגד יעקב אבינו וכמו שנאמר בספר ישעיה: 'והקדישו את קדוש יעקב'.

משם ואילך מגיעים י"ב הברכות האמצעיות, כנגד י"ב השבטים, אך תוכן הברכות והסדר שהם ערוכים בזה אחר זה, יש להם משמעות.

ברכה זו היא הברכה השמינית, להינצל ממלאך המוות שעף בשמונה עשורים.

רמז נפלא לכך, שחמשת המילים המסיימות את הברכה הזו 'ה' רופא חולי עמו ישראל' הם סופי תיבות אליהו.

ט. ברכ עלינו

הברכה התשיעית היא 'ברך עלינו את השנה הזאת ואת כל מיני תבואתה לטובה' ויש בזה רמז נפלא למספר תשע.

התורה מבטיחה את ברכת השפע לתבואה בלשון הזה 'ועשת את התבואה לשלש השנים, עד השנה התשיעית, תאכלו מן התבואה', שאם נשמור שמיטה ויובל, יכנס ליובל שפע מיוחד עד לשנה התשיעית, לכן ברכת התבואה היא הברכה התשיעית, שנזכה תמיד לאותה שפע רב בתבואה.

י. תקע בשופר

הברכה העשירית היא 'תקע בשופר', הפעם היחידה בתורה שמופיע המילה שופר היא 'בעשור לחודש תעבירו שופר בכל ארצכם'.

יא. השיבה שופטנו

הברכה האחת עשרה קאי על אחרית הימים 'ומלוך עלינו מהרה אתה ה' לבדך', כדי שזה יקרה צריך להמחות זרעו של עמלק שאז יהיה שמו של הקב"ה שלם, ככתוב 'כי יד על כס י-ה' ודרשו חז"ל שחסרים כאן האותיות ו' ה' מתוך שמו של הקב"ה ורק כאשר ימחה עמלק יהיה שמו שלם.

זה נרמז בהיותה הברכה הי"א, שהרי ו' ה' מניינם יחד י"א.

יב. על הצדיקים

הברכה השנים עשר קאי על 'זקני שארית עמך בית ישראל', מרמז על י"ב שבטי י-ה.

יג. ולירושלים עירך

הברכה השלוש עשרה קאי על בנין ירושלים שיבנה במהרה, וממסכת מדות פ"ב מ"ג נאמר, כי י"ג השתחויות משתחווים שם כנגד י"ג פרצות שפרצו היוונים.

כמו"כ, בגמ' חולין איתא כי כהן מגיל י"ג יכול לעבוד עבודת הקודש בבית המקדש.

יד. את צמח דוד עבדך

הברכה הארבעה עשר היא ברכת 'את צמח דוד', והרי דו"ד בגימטריה י"ד.

כמו"כ, דוד הוא הדור הארבע עשרה מאברהם אבינו, כדלהלן: א. אברהם, ב. יצחק, ג. יעקב, ד. יהודה, ה. פריץ, ו. חצרון, ז. רם, ח. עמינדב, ט. נחשון, י. שלמון, יא. בעז, יב. עובד, יג. ישי, יד. דוד.

י"ט ולמלשינים

ברכת המינים היא באמת הברכה הי"ט, שנתקנה אחר כל הברכות והיא כנגד הגוים המציקים לנו 'וכל אויבי עמך יכרתו' וכו', גו"י בגימ' י"ט.

הגמ' במסכת מגילה יז: מונה את סדר הברכות האמצעיות שבשמונה עשרה מדוע נאמרו לפי הסדר הזה דוקא.

על שלושה מהם, הגמ' מסבירה שזה קשור למספר שהם ממוקמים, כדלהלן.

הברכה השביעית היא 'גואל ישראל' כי מלחמת הגאולה תהיה בשנת השמיטה שהיא השנה השביעית ובמוצאי שביעית בן דוד בא.

הברכה השמינית היא ברכת 'רפאנו', כי ברית מילה היא ביום השמיני ללידה והנימול זקוק לרפואה.

הברכה התשיעית היא ברכת 'מברך השנים' מפני שהיא כנגד מפקיעי שערים דכתיב 'שבור זרוע רשע' ופסוק זה, דוד המלך אמר אותה בפרק התשיעי בתהלים.

בס"ד נדרוש בדומה לזה עוד כמה ברכות.

ד. אתה חונן לאדם דעת

הברכה הראשונה היא 'חונן הדעת' שאם אין דעת הבדלה מנין ודעת קנית מה חסרת?, דעת חסרת מה קנית?

וטעם להיותה הברכה הרביעית, כי דעת קאי על התורה, שיש בה ארבע רבדים, פרד"ס פשט, רמז, דרוש, סוד.

עוד ענין למספר ארבע לברכה זו, כי נוסח אשכנז אומרים 'דעה בינה והשכל' ונוסח ספרד אומרים 'חכמה בינה ודעת' ואלו ואלו דברי אלקים חיים, ובאם נצרפם יחד הרי יש כאן ארבע עניינים, 'דעת, בינה, חכמה, השכל'.

ה. השיבנו אבינו לתורתך

הברכה החמישית היא 'השיבנו אבינו לתורתך', כנגד חמשה חומשי תורה.

ו. סלח לנו

הברכה השישית היא 'סלח לנו', כידוע יש בזה שלש דרגות 'עוון, חטא, פשע' וכנגדם שלש לשונות 'סליחה, מחילה, כפרה' הרי שש ביחד, זה גם נרמז בכך, שיש ביום הכיפורים שש עליות לתורה.

ז. ראה בענייני

הברכה השביעית היא 'ראה בעניינינו'. העניינים, עיניהם נשואות לשנה השביעית היא שנת השמיטה, שכל השדות פתוחות בפניהם ונכנסים כבתוך שלהם ליטול מהיבול.

ח. רפאנו ה' ונרפא

הברכה השמינית היא 'רפאנו' שהיא מכוונת כנגד ברית מילה שהיא ביום השמיני ואליהו הנביא הוא מלאך הברית, ברכת 'רפאנו' מצלת ממלאך המוות, שכאשר החולה נוטה למות ופועל בתפילת 'רפאנו' הוא מתרפא וניצול ממנו.

אכן יש קשר בין מעמד 'ברית מילה' שהוא ביום השמיני לענין הצלה ממיתה, שהרי כוחו של אליהו הנביא כפול מכוחו של מלאך המוות, כמו שאמרו בגמ' ברכות שמעופו של אליהו היא בארבע ומלאך המוות זקוק לשמונה, לכן

ברכת מזל טוב

לידידי ושכני היקר והחשוב, איש מעש וחזון, הרה"ג ר' ישעיהו ויין שליט"א, ומשפ' שיחיו. לרגל נישואי בתם הכלה תחיי' בשעטור"מ, יה"ר שיזכו להקים בית נאמן בישראל וכל טוב סלה.

המעוניין לקבל גליון זה באימייל וכן לכל הארה והערה, יכתוב לי בכתובת הג"ל ויקבל מידי שבוע הגליון על הפרשה. maadoney@gmail.com

בס"ד, יום רביעי לפרשת שלח בחו"ל, קרח בא"י, כ"ה סיון תשפ"ו.

לידידי ומכריי קוראי ומתענגי הגליון 'מעדני הפרשה'.

בכניסה לירושלים מתנוסס מבנה ענק בן כמאה שנים ועליו מתנוסס השלט 'בית יתומים', אנחנו האחים והאחיות היה לנו טאבו במשפחה, שמשדלים שלא להזכיר את שם המוסד הזה בנוכחות אבינו ועל אחת כמה וכמה שלא בשבתות וימים טובים וכאשר הייתי מסיע את אבי לפעמים לצאת מירושלים או להר המנוחות, הייתי משתדל לעשות עיקוף כלשהו, כדי שלא לחלוף על פני הבנין הזה ולגרום לאבי לראות את המבנה הזה ולהעלות במוחו זכרונות קשים שיגרמו לו צער חלילה.

זאת משום מה? מפני שכשם שלא מומלץ להזכיר את המילה אושוויץ בנוכחות ניצול שואה ששטה שם את כוס התרעלה וראה שם מראות ששרטו את נפשו וכל פעם שהוא נזכר בהם זה מחזיר אותו לשם, כך במקרה דנן, להזכיר את אותו מוסד, היה כמו להזכיר 'מחנה ריכוז' בשואה, ושמעתי את המשפט הזה ממנו ומעוד יתומים שכמותו כמה וכמה פעמים: 'אני עברתי את השואה בבית יתומים!'

ולמי שלא קרא עדיין על חיי אבי ז"ל, אבי התייתם כאשר טרם מלאה שנה לחייו והוכנס אחר כבוד ל'פיננסטערן בית יתומים' כלשונו (בית היתומים האפל) ושם בילה את שנות ילדותו במלואם, הפעמים היחידות שנתנו להם לצאת מבית הסוהר הזה לשעה אחת היה, כאשר היו מביאים מחו"ל ארון של נדיב שנפטר, היו מלבישים את היתומים חליפה ודאטשיקל והיו הולכים בשני שורות לפני המיטה ואומרים 'יושב בסתר' במנגינה ואבי היה מספר באירוניה, כי החלומות שלו בלילות המיוסרים שם היה, מתי יהיה עוד לוויה של נדיב, שיזכה אותו לראות את אור השמש.

אמת הדבר, כי באופן כללי זה לא הוגן להשתמש במונחים של השואה להשוואה לכל מיני אירועים, צעקות 'נאצי' לשוטר, או 'ליל הבדולח' לוונדליום בחצר של שופט בג"ץ וכדומה.

אבל ילד יתום קטן שכל ילדותו עבר עליו בבית סוהר, עם מורים ומלמדים שלא רק שלא התנהגו עם הילדים ברגש כמו שצריך להתנהג לילד ועל אחת כמה וכמה אם הילד הוא יתום שלא הכיר את אביו מעולם, אלא שביצעו בהם מעשי סדום ועמורה והתייחסו אליהם כאל אויב, זה שונה, ברבות השנים, כל מלמד משם שנפטר, היה אצל הילדים האלו הרגשה כמו בשורה על נאצי שהתפגר.

אבי אמר שהוא בדיק, מתוך 30 הילדים במחזור שלו, רק 3 נשארו דתיים, כל השאר נעו בין סתם חילונים, לאנטי כל מה שריח דת נודף ממנו. למה נזכרתי בזה השבוע?

אחד הסיפורים שאבי היה מספר כדוגמא לאכזריות של מלמד בבית היתומים הנ"ל היה, שפעם אחד חזרו הילדים אחרי ההפסקה לכיתה והמלמד הגיע אחריהם ומצא את כוס הזכוכית שלו שבורה על הריצפה, שאל המלמד את הילדים: מי עשה את זה? ואף אחד לא ענה.

מה עשה האישי? הרי הוא צריך 'לחנך' את התלמידים?

לקח מקל, ציוה לכל הילדים לעמוד דום, עבר אחד אחד והפלה בהם את מכותיו הנאמנות, וכשסיים לכלות את זעמו בכל 30 התלמידים, התיישב על מקומו ואמר: 'אינעם האב איך זיכער צו געטראפן' (אחד מכם ודאי קלעתי למטרה). כלומר, מה שבטוח, שהילד האשם חטף את המגיע לו.

זוהי דוגמא אחת מני רבות שאבי היה מספר ולא אוסיף עוד דוגמאות כדי לא לצער אתכם סתם ולא לקטרג בחינם על הדור הקודם שהם כולם שוכני עפר כבר.

נזכרתי בזה השבוע, כאשר המשטרה החליטה 'לחנך' את ציבור המוחים ועצרה מעל 50 איש שבאו למחות מחאה לגיטימית ע"י ביתו של השופט שדחף לכך שהמשטרה תאכוף את צווי המעצר של כמעט כל בן ישיבה בארץ ישראל ולמרות שלא היה שום הוכחה על מי מהם שעשה את המעשה הזה, המשיכו להזיק אותם והאריכו את מעצרום בהנחה שאחד מהם אכן מקבל את עונשו, מה שגם לא בטוח במקרה דנן, כי עצרו רק אוטובוס אחד מתוך שלושה ודי יתכן שהאיש שאכן השתולל ספון בביתו וצוחק את צחוק הגורל.

שמעתי מפיו של הגר"ח קנייבסקי זצ"ל כבר לפני שנים רבות, שאמר, כי מה שקורה בארץ ישראל זה ה'קטגוריה בתלמידי חכמים' שחז"ל הזכירו כסימן לגאולה המתקרבת, שזה יקרה באחרית הימים ואם כך היה אז, מה נאמר אנו, וכי יש מקום להתדרדרות נוספת בענין?

השבוע שמעתי שיעור מהגאון רבי ראובן אלבז שליט"א שסיפר כי כאשר פרצה מלחמת לבנון הראשונה הוא ביקר כמה פעמים אצל קדוש ישראל מרן ה'באבא סאלי' זי"ע בנתיבות וה'באבא סאלי' כל פעם שאל שוב ושוב: 'מה עם צור?' האם מחריבים את העיר צור שבלבנון וזאת על פי דברי הגמ' שאין ירושלים נבנית אלא מחרבנה של צור, כלומר, ככל שהעיר 'צור' תיחרב ותיהרס, כך ירושלים תיבנה במהרה וכאשר לא היה לו מענה חיובי בענין, היה הבאבא סאלי מצטער על כך.

השבוע בשעה טובה תקפו והרסו הרבה חלקים מהעיר צור, ואולי זה נרמז קודם תפילת שמונה עשרה 'צור ישראל, קומה בעזרת ישראל', שאנו מבקשים ומקוים ש'צור' כבר יהיה לטובת ישראל.

היצר מנסה להרדים אותנו שהגאולה רחוקה ונמשיך בבחינת 'עולם כמנהגו נוהג', אבל אנחנו צריכים להתגבר עליו ולעשות את המירב מבחינתנו להתכונן לגאולה, דורנו הוא דור ראוי, עם ישראל שב אל אלקיו, יום יום יהודים שלא ידעו מעולם ולא לימדו אותם מהו 'שמע ישראל', מתחילים לשמור שבת ולהניח תפילין וציצית וככל שנצפה יותר לרגלי משיח, אורו יבליח מהר יותר בקרוב.

נ.ב. * הסבר נפלא על תפילת שמו"ע, מה מייחד כל ברכה במספר שהיא מייצגת (לדוגמא: 'ברך עלינו' כנגד השנה התשיעית שהיא שפע גדול)?

* 'לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה, מה הקשר ל'מצא או מוצא' ששאלו לחתן בארץ ישראל?

* 'בבוקר חסדך' לשון יחיד 'ואמונתך בלילות' לשון רבים, מדוע?

אלו ועוד בתוככי הגליון המצורף בזה יראו ישרים וישמחו, טעמו וראו כי טוב.

בברכת שבת שלום ומבורך:

ישראל אהרן קלצקין

לבקשת הצטרפות או כל שאלה או הערה והארה, כתבו לי בכתובת דלהלן maadoney@gmail.com